

УДК 336.145.2

НЕОБХІДНІСТЬ ПРОГНОЗУВАННЯ ВИДАТКІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Сукрушева Г.О., викладач (ХІФ УДУФМТ)

Визначено необхідність прогнозування видатків місцевих бюджетів за допомогою агрегованих видатків, обґрунтовано вибір прогнозування на основі економіко-математичного моделювання.

Ключові слова: видатки місцевих бюджетів, агреговані видатки, математичні моделі, адміністративні видатки, соціальні видатки, видатки на економіку та інфраструктуру.

Постановка проблеми. Становлення економіки України призвело до важливих змін у підходах і методах обґрунтування перспектив розвитку регіональних фінансів, а конкретно місцевих бюджетів. Так, у зв'язку з нестабільністю загальноекономічної ситуації період прогнозування об'єктивно скорочений. Тому акцент при визначенні перспектив розвитку місцевих бюджетів слід робити на задачі короткострокового й середньострокового прогнозування. Принципово змінився зміст функціональних завдань місцевих бюджетів: разом з необхідністю вирішення соціальних проблем з'явилися нові задачі, такі як прогнозування видатків місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень вказує на необхідність удосконалення методики прогнозування видатків місцевого бюджету, оскільки ці методики, як зазначено вітчизняними економістами, необхідно впроваджувати в систему управління місцевими бюджетами. Падалка В. та Красноступ Н. в своїй роботі опрацьовують підходи щодо застосування економетричних методів формування місцевих бюджетів [3]. Мацук З. й Хлівний В. визначають

необхідність реструктуризації й оптимізації видатків місцевого бюджету [5].

Метою статті є обґрунтування перспектив впровадження середньострокового прогнозування видатків місцевих бюджетів на основі математичного моделювання, що дозволить формувати політику місцевого уряду на середньострокову перспективу за для подальшого сталого розвитку регіонів України [2].

Виклад основного матеріалу. Для ефективного функціонування установ, фінансування яких здійснюється з місцевих бюджетів, важливим є визначення вартості ресурсів, потрібних для їх діяльності. Разом із тим слід оцінювати можливі джерела покриття видатків цих бюджетних установ, створених для забезпечення виконання функцій органів місцевого самоврядування.

Агрегувати статті видатків необхідно, адже велика кількість показників ускладнює виявлення загальних тенденцій, які характеризують бюджетну політику. З цією метою автором запропонована агрегована структура видатків бюджету, яка представлена в таблиці 1

Таблиця 1

Агрегована класифікація видатків місцевого бюджету

Агреговані видатки	Видатки за функціональною класифікацією
Адміністративні видатки	Органи місцевого самоврядування, правоохоронна діяльність
Соціальні видатки	Освіта, охорона здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культура і мистецтво, засоби масової інформації, фізична культура і спорт
Економіка та інфраструктура	ЖКГ, транспорт, дорожнє господарство, ліквідація надзвичайних ситуацій, обслуговування внутрішнього боргу, будівництво, охорона навколишнього природного середовища, цільові фонди, бюджетні позички, нерозподілені кошти

Кожна збільшена стаття визначає картину про окремі складові бюджетної й фінансової політики в регіоні. Адміністративні видатки показують, скільки коштів витрачається в регіоні на керування й забезпечення безпеки. В оптимальному варіанті питома вага видатків по даній статті повинна залишатися незмінною або знижуватися.

Це буде означати, що керування здійснюється більш ефективно, з меншим рівнем витрат. Видатки, об'єднані в розділі «Економіка й інфраструктура»,

відображають інвестиційний потенціал регіону. Соціальні видатки - найбільш важлива складова частина видатків, яка необхідна для забезпечення прийнятнього рівня життя.

Сучасна практика планування фінансових ресурсів у бюджетних установах базується на деталізованих нормативах, що призводить до жорсткої централізації й неефективності функціонування. Тому чинна практика фінансового планування потребує докорінних змін. [4]

Перспективним напрямом удосконалення формування видаткової частини місцевих бюджету Харківської області є, насамперед, розширення власних видаткових повноважень місцевого самоврядування, що дасть змогу повніше враховувати різні потреби населення в цілому.

Для реалізації основного методологічного принципу бюджетного прогнозування, що полягає в досягненні й динамічному підтриманні збалансованості руху бюджетних потоків у процесі економічного розвитку, доцільно використовувати економіко-математичні моделі, які мають уможливити таке:

1) взаємопов'язаний розрахунок основних показників доходів і витрат бюджету з розрахунками показників балансу фінансових ресурсів і витрат держави, балансу грошових доходів і витрат населення, платіжного балансу, валютного плану;

2) оцінку бюджету за критерієм його збалансованості з урахуванням впливу на ефективність виробництва й темпи економічного зростання.

Аналітичним підґрунтям управління видатками є їх економічне прогнозування, яке складається з якісного й кількісного аналізу реальних економічних процесів, виділення об'єктивних факторів і тенденцій розвитку. Зміст економічного прогнозування обумовлює основні принципи розробки прогнозів: системність, адекватність й альтернативність. Також економічне прогнозування вимагає глибокого аналізу об'єктивних економічних законів суспільного розвитку, конкретного

$$F(t) = \alpha * Y(t) / A_0(t) + (1 - \alpha) * F(t - L) \quad (2)$$

де α - коефіцієнт згладжування (адаптації) кожного із параметрів моделі, який змінюється від 0 до 1;

$F(t)$ – мультиплікативні коефіцієнти;

A_0 – вільний член;

t – період

Дана модель дозволяє виділити коефіцієнти у вигляді відношення рівнів ряду до значень, отриманих за базовими моделями.

Отже, експоненційне згладжування з виділенням експоненційного тренду основане на процедурі згладжування з двома параметрами α і γ , які характеризують ступінь впливу простої експоненційної середньої та експоненційного тренду. Модель експоненційного згладжування з виділенням експоненційного тренду має наступний вигляд:

$$\hat{y}_t = \alpha * y_1 + (1 - \alpha) * S_{t-1} + \gamma * T_t, (3)$$

T_t – значення рівня змінного ряду, отримане за основи експоненційного тренду.

Бюджетна політика в Україні потребує радикального реформування, оскільки для забезпечення ефективного функціонування

економічного аналізу об'єкту, що досліджується, наявності достовірної інформації про минулий розвиток, технічних і програмних засобів реалізації методів прогнозування.

Для прогнозування тенденцій розвитку показників видатків зведеного бюджету Харківської області будуть використані адаптивні методи прогнозування, за допомогою яких здійснюється згладжування та вирівнювання, яке зводиться до заміни фактичного рівня динамічного ряду розрахунковими показниками, які мають значно менший діапазон змін, ніж вихідні дані.

Експоненційне згладжування ряду здійснюється за конкретною формулою:

$$S_t = \alpha * Y_t + (1 - \alpha) * S_{t-1}, \quad (1)$$

де S_t - значення експоненційної середньої в момент t ;

Y_t – змінна параметру.

α - параметр згладжування, $\alpha = \text{const}$, $0 < \alpha < 1$

Необхідно також зазначити, що найбільшою перевагою експоненційної середньої є адаптація моделі до розвитку економічного процесу при різних значеннях α .

Для наших розрахунків буде використана мультиплікативна форма моделі декомпозиції змінного ряду по методу Вінтера:

бюджетної системи необхідно розв'язати багато проблем як на державному, так і регіональному рівнях.

На рисунку 1 подано графік прогнозних значень видатків зведеного бюджету Харківської області на 2011-2015 рр.

Таким чином, протягом 2011-2015 рр. спостерігається ріст соціальних видатків і видатків на економіку й інфраструктуру, та зменшення адміністративних видатків, що є цілком оправданим.

Для того, щоб визначити адекватність тенденції до збільшення соціальних видатків та видатків на економіку й інфраструктуру спрогнозуємо кількість населення Харківської області (рис. 2). Виходячи з рис. 2 можна визначити, що кількість населення Харківської області з кожним роком зменшується що є негативною тенденцією. Але саме завдяки цьому скорочується розмір адміністративних видатків. Соціальні видатки та видатки на економіку й інфраструктуру в динаміці зростають, що свідчить про те, що ці видатки на душу населення зросли в десятки разів. Така тенденція дуже позитивно вплине, як на соціальну захищеність населення, так і на загальний розвиток

Харківської області.

Рисунок 1 - Прогнозні значення видатків зведеного бюджету Харківської області на 2011-2015 рр.

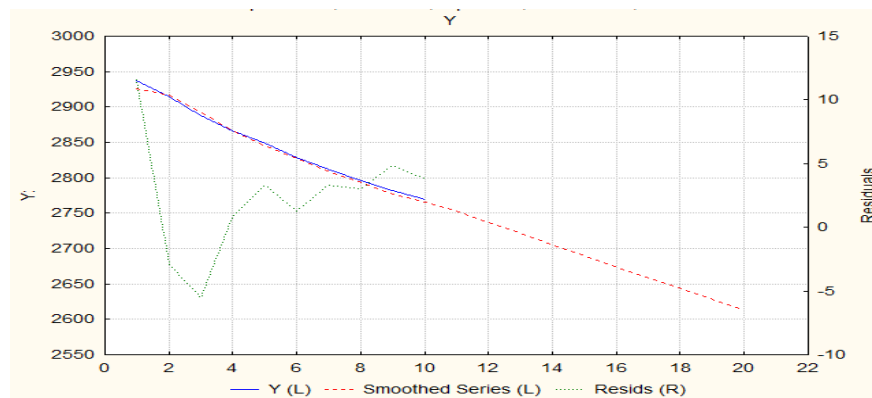

Рисунок 2 - Прогнозні значення кількості населення Харківської області на 2011-2015 рр.

Отже, недостатня ефективність використання місцевих видатків полягає в тому, що принципове рішення про здійснення цих видатків приймається на рівні державної влади, а фактично витрачають кошти органи місцевого самоврядування, які складають проекти бюджетних програм. Звичайно, можливості самостійно формувати видатки на виконання делегованих повноважень у органів місцевого самоврядування є обмеженими, адже параметри таких видатків визначають значною мірою органи централізованої влади. Для ефективного використання коштів місцевими органами влади доцільно визначати чіткі, зрозумілі процедури аналізу бюджетних програм на етапі їх формування, оцінки їх відповідності загальнодержавним пріоритетам. Підвищення ефективності та обґрунтованості витрачання коштів місцевих бюджетів дозволить знайти джерела економії та спрямувати ці кошти на інші першочергові потреби регіону, що підвищить самостійність органів місцевого самоврядування.

Вагомим недоліком у процесі формування місцевих бюджетів є відсутність середньострокового

та довгострокового планування. Для запровадження прогнозування місцевих бюджетів на середньострокову перспективу необхідно конкретизувати цілі, завдання, види планування, перелік показників, визначити порядок взаємодії всіх учасників процесу середньострокового бюджетного планування. Також важливо забезпечити врахування показників, передбачених програмами соціально-економічного розвитку на середньострокову перспективу, під час середньострокового бюджетного планування, урегулювати процедуру врахування показників розвитку місцевих бюджетів на перспективу під час підготовки проекту Державного бюджету України на відповідний рік, проведення моніторингу їх виконання з подальшим коригуванням зазначених показників. Також необхідно розробити програмну класифікацію видатків і кредитування місцевих бюджетів, скласти типовий перелік бюджетних програм та показників їх виконання органами місцевого самоврядування у частині делегованих повноважень, удосконалити процедуру казначейського обслуговування місцевих бюджетів.

Також необхідно удосконалити методику обчислення видатків місцевих бюджетів, які враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів, переглянути існуючі і ввести нові коригуючі коефіцієнти з метою врахування особливостей адміністративно-територіальних одиниць та методики обчислення обсягів субвенцій соціального характеру з державного бюджету місцевим бюджетам.

Україні відсутнє практичне застосування програмно-цільового методу, доцільно було б на даному етапі розробити теоретико-методологічні засади цього методу планування видатків місцевих бюджетів на середньострокову перспективу та провести експеримент із запровадження елементів програмно-цільового методу складення та виконання бюджетів в окремих регіонах.

Необхідно підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів та посилити контроль і відповідальність за дотриманням бюджетного законодавства, яке може здійснюватися шляхом надання органам місцевого самоврядування методичної та консультативної допомоги з питань реформування місцевих бюджетів.

Удосконалення процедури фінансового контролю за дотриманням бюджетного законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до повноважень, визначених законодавством, забезпеченням економічного та ефективного управління бюджетними коштами відповідно до встановлених напрямів їх використання.

Висновки даного дослідження та перспективи подальшої роботи у цьому дослідженні. Перспективним напрямом удосконалення управління видатками місцевих бюджетів України є, насамперед, розширення власних повноважень органів місцевого самоврядування в сфері витрачання коштів місцевого бюджету, що дасть змогу повніше враховувати різні потреби населення у різних регіонах.

Крім цього, це сприятиме широкому

залученню громадськості до формування стратегії використання бюджетних коштів та розвитку економіки держави в цілому. Управління видатками місцевих бюджетів має важливе значення на сучасному етапі розвитку України для забезпечення виконання її основних функцій та завдань і досягнення нею статусу економічно розвиненої держави.

Стало зрозумілим, що для удосконалення управління коштами місцевих бюджетів, забезпечення громадського контролю за їх виконанням необхідно запровадити систему щорічної рейтингової оцінки результатів роботи органів місцевого самоврядування з управління бюджетними коштами; удосконалити процедуру здійснення внутрішнього фінансового контролю в бюджетних установах; активізувати роботу органів місцевого самоврядування, спрямованої на підвищення ефективності використання бюджетних коштів (оптимізація мережі бюджетних установ, застосування дієвих методів економії бюджетних коштів тощо).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Бюджетний кодекс України» від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51.
2. Кириленко О. Етапи розвитку місцевих бюджетів України / О. Кириленко // Фінанси України. – 2006. - №4. – С. 22-28
3. Красноступ Н. Економетричне прогнозування бюджетних надходжень / Н. Красноступ, В. Падалка // Фінанси України. – 2007. – № 10. – С. 89-98.
4. Павлюк К. Оцінка виконання бюджетних програм: результативні показники / К. Павлюк // Фінанси України. – 2005. - №2. – С. 70-77
5. Хлівний В. Оптимізація структури видатків місцевих бюджетів (на прикладі Івано-Франківської області) / В. Хлівний, З. Мацук // Фінанси України. – 2010. - №8. – С. 53-62

Аннотація. Определена необходимость прогнозирования расходов местных бюджетов с помощью агрегированных расходов, обоснован выбор прогнозирования на основе экономико-математического моделирования.

Ключевые слова: расходы местных бюджетов, агрегированные расходы, математические модели, административные расходы, социальные расходы, расходы на экономику и инфраструктуру.

Summary. Determined the need for prediction of local spending by aggregate spending, the choice of forecasting on the basis of economic-mathematical modeling.

Keywords: local budget expenditures, aggregate expenditures, mathematical models, administrative costs, social costs, costs on the economy and infrastructure.

*Рецензент д.е.н., професор ХІФ УДУФМТ Пічугін О.С.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Якименко Н.В.*